

HOTELLI RUANDA

Italia/Kanada/Etelä-Afrikka/Iso-Britannia, 2004

Ohjaus: Terry George

Ikäraja: K15

Käsikirjoitus: Terry George, Keir Pearson

Kesto: 124 min.

Pääosissa: Don Cheadle, Sophie Okonedo, Joaquin Phoenix, Nick Nolte

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu lukioikäisille.

Tuotanto: A. Kitman Ho, Terry George

Oppimateriaalin teemoja: kansanmurha, rohkeus, hyvä ja paha, rakkaus, viha

Genre: draama

Alkuperäinen nimi: *Hotel Rwanda*

SYNOPSIS

Keskiafrikkalaisessa Ruandassa tapahtui kymmenen vuotta sitten järjestelmällinen kansanmurha.

Hotelli Ruanda kertoo tosi tarinan Paul Rusesabaginasta (Don Cheadle), ruandalaisesta hotellinjohtajasta, joka rohkeudellaan ja viekkauksellaan pelasti perheensä ja yli 1200 ihmistä joutumasta hutujen johtaman kansanmurhan uhriksi.

Philip Gourevitch: Huomenna meidät ja perheemme tapetaan.

Desimointi tarkoittaa joka kymmenennen kansalaisen tappamista, ja vuoden 1994 keväällä ja alkukesällä Ruandan tasavallan asukkaat desimoitiin ohjelmoidusti joukkomurhaamalla. Vaikka surmatapa oli alkeellinen – kaikki tapahtui hämmästyttävän äkkiä: alkuperäisestä noin seitsemän ja puolen miljoonan väestöstä suunnilleen kahdeksansataatuhatta tapettiin vain sadassa päivässä. Ruandalaiset puhuvat usein

miljoonasta kuolleesta, ja he saattavat olla oikeassa. Ruandassa ruumiita kasautui lähes kolme kertaa niin nopeasti kuin juutalaisvainojen aikaan. Ruandan kansanmurha oli tehokkain massamurha Hiroshiman ja Nagasakin atomipommien jälkeen.

Yllä oleva katkelma on Philip Gourevitchin kirjasta *Huomenna meidät ja perheemme tapetaan*. Amerikkalainen New Yorker -lehden toimittaja Philip Gourevitch matkusti Ruandaan pian vuoden 1994 kansanmurhan jälkeen. Hän haastatteli ruandalaisia ihmisiä ja kirjoitti kokemuksistaan kirjan. Kirja on mielenkiintoisen lukukokemuksen lisäksi hyvä tietolähde opettajalle Ruandan tapahtumista. Lisätietoa esim.:

www.hrw.org/reports/1999/rwanda
www.amnestyusa.org

VIHJEITÄ ELOKUVAN KÄSITTELYYN

1. Elokuvan teemat

Anna opiskelijoille aikaa vastata seuraaviin kysymyksiin, jonka jälkeen vastaukset voi käsitellä yhdessä.

- Jos sinun pitäisi luonnehtia elokuvaa yhdellä lauseella, mitä sanoisit?
- Mitkä ovat mielestäsi elokuvan teemoja? Mikä teemoista kosketti sinua eniten, miksi?
- Mitä ohjaaja Terry George on halunnut elokuvallaan kertoa?

Opettajalle tiedoksi seuraava ohjaaja Terry Georgan lausunto:

Three years ago Keir Peirson and I sat around a table with Paul Rusesabagina and listened as he told us his story. As he spoke, I did my best to hide two conflicting emotions: excitement and fear. Excitement because it was a perfect story to be told on film – a riveting political thriller, a deeply moving romance, and, most of all, a universal story of the triumph of a good man over evil. But fear was my predominant emotion. Fear of failure.

This was a story that had to be told, a story that would take cinema-goers around the world inside an event that, to all our great shame, we knew nothing about. But more than that, it would allow audiences to join in the love, the loss, the fear and the courage of a man who could have been any of us – if we ever could find that courage. I knew if we got this story right and got it made, it would have audiences from Peoria to Pretoria cheering for a real African hero who fought to save lives in a hell we would not dare to invent.

It was a very scary challenge for all of us involved with Hotel Rwanda, but that same challenge seemed to invigorate everyone who worked on the film, from our great cast and crew to the extras who rose at dawn in Johannesburg's townships of Alexandra and Tembisi to join us in telling this enormous story. I'm proud of everyone who worked on this film and honoured to have had the chance to tell the story of Paul, Tatiana, their family, and the people of Rwanda. I only hope to have done his heroic deeds justice.

– Terry George

2. Historiallinen tilanne ja kansainväliset yhteisöt

KARKEA AIKAJANA RUANDAN HISTORIASTA:

1918 Ruanda-Burundi Belgian hallitsemaksi protektoraatiksi. Tutsi-vähemmistöä suositaan; he saavat mm. länsimaisen koulutuksen.

1926 Belgialaiset ottavat käyttöön henkilöllisyystodistuksen, josta käy ilmi etninen alkuperä, joten hutu-tutsi-erottelu virallistuu.

1959 Hutut kapinoivat siirtomaa- ja tutsivaltaa vastaan.

1960 Hutupuolue voittaa siirtomaavallan järjestämät vaalit.

1961–62 Belgia vetäytyy, ja Ruanda ja Burundi itsenäistyvät. Tutseja murhataan. Monet pakenevat maasta.

1973 Tutsien oikeuksia rajoitetaan. Tappaminen kiihtyy. Kenraali Habyarimana nousee valtaan ja ottaa käyttöön yksipuoluejärjestelmän.

1990–1991 Ugandassa maanpaossa elävien tutsien RPF (Rwandan Patriotic Front) hyökkää Ruandaan. Tutseja tapetaan edelleen ympäri maata. Armeija perustaa paikallisia hutumiliisijoukkoja (Interahamwe). Hallituksen avuksi järjestystä ylläpitämään kutsutaan Ranskan ja Zairen joukkoja. Tulitauko solmitaan 29.3.1991.

1993 Habyarimana allekirjoittaa rauhansopimuksen, ja YK-joukkojen on määrä valvoa sopimusehtojen toteutumista. Presidentti kuitenkin viivyttelöi lakien täytäntöönpanossa. Hutujen sotilaskoulutus lisääntyy, ja radiossa aletaan lähettää avoimen tutsivamielistä ohjelmaa.

6.4.1994 Äärihutut ampuvat alas Habyarimanaa ja Burundin presidenttiä kuljettavan lentokoneen estääkseen uudistusten etenemisen. Tutsien järjestelmällinen tuhoaminen alkaa.

7.4.1994 Vaikka tuhansia tutseja on tapettu, YK:n rauhanturvajoukot eivät puutu tilanteeseen, koska ne ovat maassa tarkkailijoina.

9.4.1994 Ulkomaiset hallitukset evakuoivat kansalaisensa Ruandasta.

21.4.1994 YK:n turvallisuusneuvosto päättää yksimielisesti vetää suurimman osan rauhanturvajoukoista maasta.

Kevät 1994 Kymmeniätuhansia tutseja pakenee naapurimaihin, ja tappaminen jatkuu. USA:ssa pohditaan, voiko tapahtumia nimittää kansanmurhaksi. Kansainvälinen yhteisö ei edelleenkään puutu tapahtumiin.

Heinäkuu 1994 RPF valloittaa pääkaupunki Kigalin, ja kansanmurha on ohi. Lähes miljoona ruandalaista tapettiin sadan päivän aikana. Pakolaisongelma on valtava: leireillä naapurimaissa on sekä ensin paenneita tutseja että myöhemmin RPF:n tieltä paenneita hutuja. Leirit ovat turvattomia.

- Vastaa edellä olevan aikajanan perusteella kysymykseen: Mistä vihamielisyydet hutujen ja tutsien välillä johtuvat?

- Tunnistakaa elokuvassa mainitut kansainväliset yhteisöt: YK, USA, Belgia, Ranska, ihmisoikeusjärjestöt mm. Punainen risti, hutut ja tutsit. Jaa opiskelijat kuuteen ryhmään, jotka edustavat edellä mainittuja yhteisöjä. Pyydä opiskelijoita ottamaan selville yhteisönsä tilanne ennen kansanmurhaa ja kansanmurhan aikana käyttäen apuna seuraavia kysymyksiä:

- Anna ainakin kaksi esimerkkiä, miten yhteisö tuli esille elokuvassa.
- Oliko yhteisöllä vaikutusta konfliktiin?
- Mitä virheitä yhteisö teki?
- Miten yhteisö on vastuussa kansanmurhasta? Vastaa kysymykseen elokuvan ja historiallisen tietämyksesi valossa.

Pyydä ryhmiä kertomaan ajatuksistaan koko ryhmälle.

- Olisiko kansanmurha voitu välttää, miten?
- Millaisia ratkaisuja tilanteeseen voitaisiin hakea kaiken tapahtuneen jälkeen?

3. Ihmissyys

- Pyydä opiskelijoita kuvittelemaan luokkaan jana, jonka toisessa päässä on väite: "Ihminen on pohjimmiltaan hyvä" ja toisessa päässä väite: "Ihminen on pohjimmiltaan paha". Pyydä opiskelijoita nousemaan seisomaan ja asettumaan siihen kohtaan janaa, mikä parhaiten vastaa heidän omaa mielipidettään ja valmistautumaan kertomaan lyhyt perustelu valinnoiltaan.

- Mikä saa ihmisen tappamaan naapurinsa, sukulaisensa, työkaverinsa? Olivatko hutut erityisen pahoja vai voiko kuka tahansa päätyä tekemään vastaavanlaista?

- Alla on kuvattu kaksi psykologian klassista tutkimusta. Vertaile tutkimuksia Ruandan kansanmurhaan. Millä tavalla tutkimukset voisivat selittää ihmisten käytöstä Ruandassa?

Philip G. Zimbardo: Vankilasimulaatio

Mitä tapahtuu kun hyviä ihmisiä laitetaan pahaan paikkaan? Kumpi voittaa inhimillisyyden vai julmuus? Muun muassa näitä kysymyksiä haluttiin selvittää, kun dramaattinen kokeellinen tutkimus vankilaelämästä toteutettiin kesällä 1971 Standfordin yliopistossa. Koehenkilöt olivat tavallisia opiskelijapoikia yliopistolta, jotka jaettiin vankeihin ja vartijoihin. Simulaation piti kestää pari viikkoa, mutta se piti keskeyttää ennen aikaisesta kuuden päivän jälkeen. Vankilaympäristö oli vain muutamassa päivässä muuttanut vartijat sadistisiksi ja vangit masentuneiksi ja äärimmäisen stressaantuneiksi.

(Tutkimuksesta on lisätietoa sosiaalipsykologian oppikirjoissa ja seuraavalla internet-sivustolla: <http://www.prisonexp.org/>)

Muzafer Sherif: Poikaleiri

Kokeessa tutkittiin ryhmien välisten suhteiden kehitystä poikaleirillä, jonne oli kutsuttu joukko toisilleen vieraita 12-vuotiaita poikia. Leiriläiset saivat aluksi tutustua toisiinsa, ja ystävyyssuhteita alkoi kehittyä. Parin päivän päästä pojat jaettiin kahteen ryhmään siten, että syntyneet ystävyyssuhteet hajotettiin. Nyt haluttiin tutkia, miten kilpailu vaikuttaa

ryhmien välisiin suhteisiin. Päiväohjelmat koostuivat mitä erilaisimmista kilpailuista, joiden päätteeksi voittanut ryhmä palkittiin näkyvästi – voittajat saivat koulupoikien unelmalahjoja, kun taas hävinneet jäivät palkinnotta. Uusissa ryhmissä syntyi varsin pian voimakas me-henki, toiseen ryhmään sijoitetut entiset ystävät unohtuivat ja ulkoryhmään alettiin suhtautua vihamielisesti. Kilpailujen ulkopuolella pysyteltiin oman ryhmän parissa ja toisen ryhmän jäseniä vältettiin. Seuraavaksi tutkijat kokeilivat eri tavoin, miten vihamielisyyden saisi poistettua ryhmien väliltä. Se ei ollut helppoa. Lopulta tutkijat katkaisivat veden tulon leirille ja järjestivät niin, että vain yhdessä toimimalla ryhmät saivat tarvitsemansa veden. Kun yhteistoiminta oli toistuvaa, ryhmien suhteet paranivat. Enää ei oltu niinkään eri ryhmien jäseniä, vaan poikia, joiden vedensaanti oli uhattuna.

(Lahikainen, Pirttilä-Backman:
Sosiaalipsykologian perusteet)

- Pyydä opiskelijoita palauttamaan mieleen jokin epäoikeudenmukainen tilanne, jota he ovat seuranneet sivusta, ja kertomaan tilanne parillensa. Pyydä pareja keskustelemaan seuraavista kysymyksistä tilanteiden pohjalta:

- Harkitsitko puuttumista epäoikeudenmukaiseen tilanteeseen?
- Mikä vaikutti päätökseesi puuttua tai olla puuttumatta tilanteeseen?
- Mitä tunteita koit todistaessasi epäoikeudenmukaista tilannetta?
- Aseta itsesi uhrin paikalle. Miten olisit uhrina toivonut sivustakatsojien reagoivan?
- Aiotko reagoida eri tavalla ensi kerralla?

- Kun lähes miljoona ihmistä tapettiin sadassa päivässä muun maailman katsoessa vierestä, Paul Rusesabagina pelasti perheensä lisäksi 1200 pakolaista. Mikä sai Paulin auttamaan, ja miten hän sen teki? Miksi Paulin käsitys pelastettavista laajeni hänen perheestään koko yhteisöön?

4. Media

- Missä eri yhteyksissä elokuvassa käsiteltiin tai sivuttiin mediaa ja sen valtaa?
- Miten hutut käyttivät mediaa propagandan välineenä?
- Millaisen kuvan länsimaisesta tiedonvälityksestä ja toimittajista elokuva antaa?
- Miksi Ruandan tapahtumista raportoitiin länsimaissa melko satunnaisesti ja silloinkin ”paikallisena heimokonfliktina”?

5. Kerronnan keinot

Berliinin elokuvajuhlilla helmikuussa 2005 elokuvan ensi-illassa toimittaja kysyi Paul Rusesabaginalta, miten elokuva vastaa todellisuutta Ruandassa. Rusesabagina vastasi: ”Tämä elokuva on tosi tarina kerrottuna kevyemmällä tavalla.”

- Mitä selityksiä voisi olla sille, että elokuva on ”kerrottu kevyemmällä tavalla”?
- Missä elokuvan yksityiskohdissa tämä arvionne mukaan näkyy?
- Elokuvan tapahtumat keskittyvät hotellirakennukseen. Millaisia asioita kuvataan, kun miljöö laajenee hotellin ulkopuoliseen Kigaliin? Millainen vaikutus näillä ratkaisulla on elokuvallisesti?

Materiaalin ovat laatineet äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori Sari Kuusniemi ja uskonnon ja psykologian lehtori Laura Paljakka Martinlaakson lukiosta.

Oppimateriaalin on tuottanut Anna-Liisa Puura-Castrén Koulukinosta.